

ปัจจัยครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 6-11 ปี

จินตนา วัชรสินธุ์* รวีวรรณ คำเงิน** ชนกพร ศรีประสาร*** ฉันทันท์ ชีวานนท์****

บทคัดย่อ

ความฉลาดทางอารมณ์มีบทบาทสำคัญต่อเด็กในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นและจัดการกับความเครียดและอารมณ์ของตนเอง วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงพรรณนาหาความสัมพันธ์นี้เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์และปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 6-11 ปี กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยบิดาหรือมารดาและบุตรอายุ 6-11 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนอุตสาหกรรม เกษตรกรรมประมงและท่องเที่ยว จังหวัดชลบุรี จำนวน 240 ครอบครัว เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ความสัมพันธ์ในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัว และความเครียดของบิดามารดา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า เด็กอายุ 6-11 ปี มีความฉลาดทางอารมณ์รวมอยู่ในระดับดี ร้อยละ 19.50 ระดับที่ควรได้รับการพัฒนา ร้อยละ 70.00 และระดับที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ร้อยละ 10.50 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 6-11 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การศึกษาของบิดามารดา ความสัมพันธ์ในครอบครัว ($r = .219$ และ $.181$ ตามลำดับ, $p < .01$) และการสื่อสารในครอบครัว ($r = .138$, $p < .05$) ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 6-11 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความเครียดของการเป็นบิดามารดา ($r = -.195$, $p < .01$)

บุคลากรทางสุขภาพควรพัฒนาแนวทางในการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยนี้ให้สอดคล้องกับการศึกษาของบิดามารดา โดยการส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัว และควรลดความเครียดของบิดามารดา

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ในครอบครัว การสื่อสาร ความเครียดของการเป็นบิดามารดา

* คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, E-mail: chintana@buu.ac.th

** วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี

*** มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

**** คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Association between family factors and emotional intelligence of 6-11 year old children

Chintana Wacharasin* Rawiwan Khamngoen** Chanokporn Sriprasan*** Natchanan Chivanon*

Abstract

Emotional intelligence plays an important role in children to strengthen relationships with others and manage their own stress and emotions. The purpose of this correlational research was to examine the relationship between family factors and children's emotional intelligence.

A stratified random sampling was used to recruit 240 parents and their children between 6-11 years old living in industrial, agricultural, fishing and tourist areas in Chonburi Province, Thailand. The instruments included demographic data forms and questionnaires about family relations, family communication, parenting stress index, and emotional intelligence. The data were analyzed using descriptive statistics and Pearson's product moment correlation.

Results revealed that children's emotional intelligence was 19.50 % at good level, 70.00% at should be promoted level, and 10.50% at needed to be improved. Emotional intelligence had a significant positive relationship with parent's education, family relationship ($r = .219$ and $.181$ respectively, $p < .01$) and family communication ($r = .138$, $p < .05$), but had significantly negative relationship with parenting stress ($r = -.195$, $p < .01$).

Nurses should promote emotional intelligence among these populations based on the context of the family, particularly in the areas of parent's education, increasing family relationship increasing family communication, and reducing parental stress.

Key words: emotional intelligence, family relationship, family communication, parental stress

* Faculty of Nursing Burapha University, E-mail: chintana@buu.ac.th

** Boromarajonani College of Nursing Suratthani

*** Mahasarakham University

**** Faculty of Nursing Burapha University

บทนำ

ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถในการรู้จัก และเข้าใจทั้งอารมณ์ตนเองและผู้อื่น และรู้จักปรับใจและควบคุมอารมณ์ของตนเองได้สอดคล้องกับวัย มีการประพฤติปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสร้างสรรค์ และมีความสุข รวมทั้งสามารถที่จะจัดการอารมณ์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความฉลาดทางอารมณ์เป็นคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ทั้งความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม¹ ความฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญอย่างมากในการดำเนินชีวิตของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กวัยเรียนอายุ 6-11 ปี เป็นวัยที่เด็กจะเริ่มไปเรียนรู้สังคมนอกบ้าน เรียนรู้การปรับตัวในด้านต่างๆ ทั้งด้านการเรียน ความสัมพันธ์กับเพื่อน สัมพันธภาพกับครู และปรับตัวให้เข้ากับสังคมโรงเรียน ความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นปัจจัยส่งเสริมความสามารถปรับตัวในการปรับตัวของเด็ก

เด็กที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นหรือสภาพแวดล้อมใหม่ที่แตกต่างจากเดิมได้อย่างเหมาะสม สามารถปรับตัวในการเรียน และการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความกระตือรือร้น มีชีวิตชีวา และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข²⁻⁴ นอกจากนี้ความฉลาดทางอารมณ์จะช่วยให้เรียนรู้การควบคุม และจัดการอารมณ์ได้เร็ว จะช่วยให้ใช้ความสามารถทางสติปัญญาได้เต็มที่ ทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ในทางตรงข้ามเด็กที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าปกติจะส่งผลกระทบเป็นอย่างมากในการดำเนินชีวิต ทำให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขได้ ดังนั้นความฉลาดทางอารมณ์ควรถูกพัฒนาไปพร้อมๆ กับความสามารถทางสติปัญญาจะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 6-11 ปี ประกอบด้วยดี เก่ง และ

สุข ด้านดีหมายถึง สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ใฝ่ใจและเข้าใจอารมณ์ผู้อื่น และยอมรับผิด รู้ว่าอะไรดี ไม่ดี ยอมรับถ้าทำไม่ดี ไม่ถูกต้อง ด้านเก่งหมายถึง มีความมุ่งมั่นพยายามทำให้สำเร็จ ปรับตัวต่อปัญหา และกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ด้านสุขหมายถึง มีความพอใจในตนเอง รู้สึกมีคุณค่าเมื่อทำดี ประสบความสำเร็จ รู้จักปรับใจ ปรับความต้องการของตนเอง และรื่นเริงเบิกบาน

ผลการสำรวจความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยเรียนจำนวน 5,325 คน จาก 10 จังหวัดทั่วประเทศ พบว่าความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กไทยอายุ 6-11 ปี ต่ำลงต่อเนื่อง โดยพบว่าในปี พ.ศ. 2545 ค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดทางอารมณ์อยู่ที่ 186.42 และในปี พ.ศ. 2554 มีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 169.72⁵ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ปกติที่กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขกำหนดเกณฑ์มาตรฐานเด็กไทยไว้ว่าไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 เมื่อพิจารณาตามภาคพบว่า ภาคใต้มีความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กเฉลี่ยสูงสุด รองมาคือ ภาคเหนือ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง และต่ำสุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือการศึกษาของ ชูพงษ์ สังข์ผลิพันธ์⁶ พบว่าเด็กวัยเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ทั้งในเขตเมือง เขตกึ่งเมืองและเขตชนบท มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวมต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งอยู่ในระดับที่ควรได้รับการพัฒนามากที่สุดร้อยละ 42.10 เช่นเดียวกับผลการสำรวจระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนไทย อายุ 6-11 ปี ทั้ง 76 จังหวัด จำนวน 11,238 คน⁷ พบว่าเด็กนักเรียนมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ และพบว่ากลุ่มเด็กนักเรียนที่มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 26.10 และกลุ่มเด็กนักเรียนที่ควรพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 46.00 โดยเด็กนักเรียนกลุ่มนี้มีจุดอ่อนทั้ง 3 องค์ประกอบใหญ่ คือ ดี เก่ง สุข และทุกด้านในด้านย่อย ได้แก่ ปรับตัวต่อปัญหา ควบคุมอารมณ์ ยอมรับถูกผิด พอใจในตนเอง ใฝ่ใจและ

เข้าใจอารมณ์ผู้อื่น และรู้จักปรับใจ และมีจุดอ่อนมาก
ได้แก่ รื่นโรยเบิกบาน กล้าแสดงออก และมุ่งมั่นพยายาม

การพัฒนาและส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์
จะต้องเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงต้นของชีวิต โดยเฉพาะใน
เด็กวัยเรียนซึ่งเป็นช่วงของการเรียนรู้สังคม ครอบครัวมี
บทบาทสำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กและ
มีภารกิจหลักในการดูแล อบรม กล่อมเกลาคเด็ก บิดา
มารดาหรือผู้ปกครองควรจะต้องดูแลเอาใจใส่เด็กอย่างใกล้ชิด
ต้องคอยให้คำแนะนำและสอนให้เด็กรู้จักควบคุมอารมณ์
ตนเอง รวมถึงการแสดงอารมณ์ด้วย ดังนั้นปัจจัยด้าน
ครอบครัวจึงอาจมีผลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์
ของเด็กวัยเรียนได้ แต่จากการศึกษาที่ผ่านมามีค่อนข้าง
น้อยที่กล่าวถึงปัจจัยด้านครอบครัว ศรัญญรัตน์ คงอ้อม
และอวยพร เรื่องตระกูล พบว่าครอบครัวของนักเรียนที่มี
การสื่อสารภายในครอบครัวที่ดี บิดามารดามี
ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และนักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยง
ดูที่ดี ส่งผลให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์สูงด้วย
ปัจจัยด้านการศึกษาของบิดามารดามีผลต่อความฉลาด
ทางอารมณ์ของเด็กนักเรียน⁹ การศึกษาเกี่ยวกับ
ความสัมพันธ์ในครอบครัว พบว่า บิดามารดาที่มีความ
สัมพันธ์ที่ดีจะส่งผลให้นักเรียนมีความฉลาดทาง
อารมณ์¹⁰ และการศึกษาของ ชนนภรณ์ ลักษณะมีพิเชษฐ¹¹
พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาหรือผู้ปกครอง
ความใกล้ชิด การดูแลเอาใจใส่ ระหว่างบิดามารดาหรือ
ผู้ปกครองของนักเรียน การมีสภาพครอบครัวที่อบอุ่น
ครอบครัวที่มีความสุขกายสุขใจของคนในครอบครัว มี
อิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ส่วนปัจจัย
เกี่ยวกับการสื่อสารในครอบครัว พบว่าการสื่อสารภายใน
ครอบครัว ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ลักษณะ
ที่เด่นชัดของพฤติกรรมที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองแสดง
ต่อบุตรในสถานการณ์ต่างๆ ผ่านการสื่อสารโดยใช้
ถ้อยคำ ภาษา พูด และภาษาท่าทาง ซึ่งแสดงออกใน

รูปแบบเชิงบวก มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์
นอกจากนี้ความเครียดของการเป็นบิดามารดาอาจจะมีผล
ต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก เนื่องจากภาระในการ
ดูแลบุตรอาจทำให้บิดามารดามีความเครียดสูง¹² และ
ส่งผลต่อคุณภาพการอบรมเลี้ยงดูบุตร

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่า ความฉลาดทาง
อารมณ์ของเด็กวัยเรียนควรได้รับการพัฒนาและส่งเสริม
และวิธีการส่งเสริมที่เหมาะสมนั้น คือ ต้องเข้าใจประเด็น
ปัญหาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยเรียนและปัจจัยที่
เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะปัจจัยด้านครอบครัว ประกอบกับยัง
ไม่พบการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยเรียนใน
ภาคตะวันออก ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ
ศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับความ
ฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยเรียนอายุ 6-11 ปี ที่อาศัยใน
จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีพื้นที่ใกล้เคียงกับจังหวัดอื่นในเขตภาค
ตะวันออก ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านการศึกษาของบิดา
มารดา ความสัมพันธ์ในครอบครัว การสื่อสารใน
ครอบครัว ความเครียดของการเป็นบิดามารดา ผล
การศึกษานี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการ
ดูแลเด็กและครอบครัว ที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานใน
การส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยเรียนให้เต็ม
ศักยภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้าน
ครอบครัว ได้แก่ การศึกษาของบิดามารดา ความสัมพันธ์
ในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัว ความเครียดของ
การเป็นบิดามารดา และความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก
อายุ 6-11 ปี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาหา
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครอบครัวกับความฉลาด

ทางอารมณ์ของเด็ก ประชากรที่ศึกษาเป็นบิดาหรือมารดา และบุตรอายุ 6-11 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนอุตสาหกรรม เกษตรกรรม ประมงและท่องเที่ยว จังหวัดชลบุรี

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยบิดาหรือมารดาและบุตรอายุ 6 ถึง 11 ปี ที่ยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัย ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างจาก 11 อำเภอในจังหวัดชลบุรีออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ พื้นที่เกษตรกรรม อุตสาหกรรม ประมง และท่องเที่ยว สุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 1 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบ้านบึง (เกษตรกรรม) อำเภอพนัสนิคม (อุตสาหกรรม) อำเภอเมือง (ประมง) และอำเภอบางละมุง (ท่องเที่ยว) สุ่มตัวอย่างอำเภอละ 1 ชุมชน และแต่ละชุมชนสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากครอบครัวที่มีเด็กอายุ 6 ถึง 11 ปี รวมได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 240 ครอบครัว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถามดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของบิดา/มารดา ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส และข้อมูลเกี่ยวกับบุตร ได้แก่ อายุ เพศ น้ำหนักแรกคลอด ภาวะสุขภาพ

2. แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว พัฒนามาจากแบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัวแบบปฐมภูมิของ Crandall¹³ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การแสดงบทบาทของสมาชิก การสื่อสารของสมาชิก การแสดงออกทางอารมณ์ของสมาชิก การถ่ายทอดความรู้สึกของสมาชิก ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 24 ข้อ เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (1-5 คะแนน) ไม่จริงเลย จริงเล็กน้อย จริงบ้าง จริงเป็นส่วนมาก จริงมากที่สุด แปลผลคะแนนดังนี้ ครอบครัวที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีความสัมพันธ์ในครอบครัวสูงกว่าครอบครัวที่ได้คะแนนต่ำกว่า ผ่านการทดสอบความเชื่อมั่นกับเด็ก

วัยเรียนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค เท่ากับ .83

3. แบบสอบถามการสื่อสารในครอบครัว เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดการสื่อสารในครอบครัว¹⁴ เพื่อถามเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวด้านการแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็น การปรึกษาหารือหรือการแก้ปัญหา และการสะท้อนพฤติกรรมของสมาชิกครอบครัว ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ เป็นแบบประมาณค่า 4 ระดับ (1-4 คะแนน) ไม่เคยเลย นานๆ ครั้ง บางครั้ง บ่อยครั้ง การแปลผลคะแนนดังนี้ ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่ามีการสื่อสารในครอบครัวดีกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า ซึ่งได้ผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ได้ค่าความตรงตามเนื้อหา เท่ากับ .87 และผ่านการทดสอบความเชื่อมั่นกับเด็กวัยเรียนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค เท่ากับ .82

4. แบบวัดความเครียดของการเป็นบิดา/มารดา¹⁵ ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบวัด Parenting Stress Index¹⁶ วัดความเครียดจาก 3 องค์ประกอบ คือ ภาวะตึงเครียดในการแสดงบทบาทการเป็นบิดา/มารดา ปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดีระหว่างบิดา/มารดาและบุตร และความยุ่งยากของบุตรที่ไม่เป็นไปตามคาดหวัง ประกอบด้วย 36 ข้อคำถาม เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (1-5 คะแนน) ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย เห็นด้วยอย่างยิ่ง การแปลผลคะแนนดังนี้ บิดา/มารดาที่ได้คะแนนสูงกว่ามีความเครียดสูงกว่าบิดา/มารดาที่ได้คะแนนต่ำกว่า มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค เท่ากับ .75¹⁵

5. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับเด็กอายุ 6-11 ปี ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข¹⁷ ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งสิ้น 60 ข้อ จำแนกเป็นความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี 23 ข้อ

ความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง 19 ข้อ และความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข 18 ข้อ ลักษณะคำถามมีทั้งเชิงบวกเชิงลบ เป็นแบบประมาณค่า 4 ระดับ (1-4 คะแนน) ไม่บ่อย หรือไม่เคยเลย น้อยครั้ง บางครั้งบางครั้ง เป็นประจำ เด็กที่ได้คะแนนสูงกว่ามีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ได้ผ่านการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น โดยกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค เท่ากับ .85¹ และทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กวัยเรียนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 66 คน ได้เท่ากับ .94⁶

ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา (01/08/2551)

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากผ่านคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพาแล้ว ผู้วิจัยทำหนังสือถึงองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลของแต่ละพื้นที่ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล ประสานงานกับผู้นำชุมชนและนัดหมายวัน เวลาไปเก็บข้อมูล หลังจากได้กลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดแล้ว ผู้วิจัยไปพบกลุ่มตัวอย่างที่บ้านเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย การเข้าร่วมการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับ การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง และการถอนตัวออกจากการเข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 60 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ด้วยการคำนวณร้อยละของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านครอบครัว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเด็กผู้หญิงคิดเป็นร้อยละ 53.30 และเด็กผู้ชายร้อยละ 46.70 ส่วนใหญ่เป็นเด็กเลี้ยงง่ายร้อยละ 93.30 และสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ร้อยละ 93.70 กำลังศึกษาชั้นประถมปีที่ 2-6 ร้อยละ 94.00 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 4.00 ส่วนข้อมูลของบิดามารดาพบว่า ส่วนใหญ่มารดาเป็นผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 80.80 อายุช่วง 31-40 ปีมากที่สุด รองลงมาช่วงอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 37.08 และ 28.75 ตามลำดับ สถานภาพผู้ร้อยละ 77.90 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 98.80 และจบการศึกษา ระดับประถมศึกษามากที่สุด รองลงมาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 58.30 และ 27.90 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์รวมของเด็กอายุ 6-11 ปี เท่ากับ 170.47 (SD = 18.10) และคะแนนเฉลี่ยด้านดีเท่ากับ 64.92 (SD = 6.73) ด้านเก่งเท่ากับ 53.07 (SD = 6.01) ด้านสุขเท่ากับ 56.38 (SD = 6.13) เมื่อปรับให้เป็นคะแนนที (T-score) เพื่อใช้เปรียบเทียบกับการศึกษาอื่นพบว่า คะแนนที่ความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีเท่ากับ 45.62 คะแนนที่ด้านเก่งเท่ากับ 45.23 และคะแนนที่ด้านสุขเท่ากับ 47.71 ความฉลาดทางอารมณ์รวมเท่ากับ 46.19 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ควรได้รับการพัฒนาทั้ง 3 ด้านให้ดียิ่งขึ้น (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคะแนนที่ของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 6-11 ปี (n = 240 คน)

ความฉลาดทางอารมณ์	ค่าที่เป็นไปได้	ค่าจริง	\bar{X} (SD)	T-score	T-score เฉลี่ย (SD)
ความฉลาดทางอารมณ์ โดยรวม	60-240	123-208	170.47 (18.00)	33-57	46.19 (4.44)
ด้านดี	21-84	46-80	64.92 (6.73)	30-58	45.62 (5.22)
ควบคุมอารมณ์	7-28	9-24	17.41 (2.94)	16-60	40.96 (8.50)
ใส่ใจและเข้าใจอารมณ์ผู้อื่น	9-36	16-33	26.83 (3.64)	28-61	48.96 (6.84)
ยอมรับถูกผิด	7-28	8-27	20.68 (3.64)	15-63	46.94 (8.37)
ด้านเก่ง	19-76	34-64	53.07 (6.01)	29-53	45.23 (5.32)
มุ่งมั่นพยายาม	7-28	12-27	20.30 (2.57)	25-60	44.41 (5.97)
ปรับตัวต่อปัญหา	6-24	6-24	16.11 (3.34)	22-70	48.32 (9.19)
กล้าแสดงออก	6-24	9-23	16.65 (2.51)	20-62	42.96 (7.54)
ด้านสุข	18-72	37-70	56.38 (6.13)	29-62	47.71 (6.28)
พอใจในตนเอง	6-24	10-24	18.27 (2.77)	23-66	48.47 (8.71)
รู้จักปรับใจ	6-24	8-24	16.31 (2.92)	21-60	40.63 (9.53)
รื่นเริงเบิกบาน	6-24	10-24	21.80 (2.66)	14-66	54.04 (7.45)

เมื่อพิจารณาระดับความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า เด็กอายุ 6-11 ปี มีความฉลาดทางอารมณ์รวมระดับที่ดีควร ส่งเสริมและรักษาคุณลักษณะนี้เอาไว้ ร้อยละ 19.50 ระดับ

ที่ควรได้รับการพัฒนา ร้อยละ 70.00 และระดับที่ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ร้อยละ 10.50 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของระดับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 6-11 ปี (n = 240 คน)

ความฉลาดทางอารมณ์	ระดับต้องพัฒนา	ระดับควรพัฒนา	ระดับดี
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ความฉลาดทางอารมณ์ โดยรวม	14 (10.50)	93 (70.00)	26 (19.50)
ด้านดี	18 (13.50)	83 (62.40)	32 (24.10)
ด้านเก่ง	19 (14.30)	85 (63.90)	29 (21.80)
ด้านสุข	21 (15.80)	56 (42.10)	56 (42.10)

สัมพันธภาพในครอบครัวระดับปานกลาง (SD = 7.39) และความเครียดของบิดา/มารดาระดับ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 90.42 (SD = 14.43) การสื่อสาร ปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 75.28 (SD = 17.59) ในครอบครัวค่อนข้างดี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 60.70 (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสัมพันธ์ในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัว และความเครียดของการเป็นบิดามารดา (n = 240 คน)

ตัวแปร	ค่าที่เป็นไปได้	ค่าจริง	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
สัมพันธภาพในครอบครัว	24-120	34-120	90.42	14.30
การสื่อสารในครอบครัว	20-80	33-78	60.70	7.39
ความเครียดของบิดา/มารดา	36-180	39-141	75.28	17.59

การศึกษาของบิดา สัมพันธภาพในครอบครัว และความเครียดของการเป็นบิดามารดา มีความสัมพันธ์ทางลบ และการสื่อสารในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวก กับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 6-11 ปี ส่วน

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาของบิดา สัมพันธภาพในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัว ความเครียดของการเป็นบิดามารดา และความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก (n = 240 คน)

ตัวแปร	1	2	3	4	5
1. การศึกษาของบิดา	1.00				
2. สัมพันธภาพในครอบครัว	.21**	1.00			
3. การสื่อสารในครอบครัว	.14*	.37**	1.00		
4. ความเครียดของบิดา/มารดา	-.11	-.44**	-.18**	1.00	
5. ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก	.22**	.18**	.14*	-.20**	1.00

* $p < .05$, ** $p < .01$

อภิปรายผล

ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัย 6-11 ปีมี แนวโน้มลดลง การศึกษาครั้งนี้พบว่าเด็กวัย 6-11 ปีมี คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ 123-208 คะแนน ซึ่งลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัย 6-11 ปี กับการศึกษาที่ผ่านมา จากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2545 พบว่าความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ปกติ 148-225

คะแนน¹ และศึกษาในปี พ.ศ. 2550 คะแนนความฉลาด ทางอารมณ์ลดลงเป็น 129-218 คะแนน ด้านที่ลดลงมากที่สุด คือ ด้านความมุ่งมั่นพยายาม การศึกษานี้พบว่าเด็ก อายุ 6-11 ปีส่วนใหญ่มีความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมอยู่ใน ระดับที่ควรได้รับการพัฒนา รองลงมาในระดับที่ดี และ ระดับที่ควรได้รับการพัฒนา ตามลำดับ เมื่อแยกกลุ่ม พบว่าอยู่ในระดับที่ดีร้อยละ 19.50 ระดับควรได้รับการ

พัฒนาร้อยละ 70.00 และระดับที่ต้องพัฒนาร้อยละ 10.50 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ เกลิมศิริ หิมพานต์¹⁸ ที่ศึกษาในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่านักเรียนมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวมเฉลี่ยอยู่ระดับควรพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น อยู่ในระดับเกณฑ์ปกติร้อยละ 13.60 และควรได้รับการพัฒนาร้อยละ 86.40 อาจเนื่องมาจากสภาพสังคมเศรษฐกิจ เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไป มีการแข่งขันสูงขึ้น ทำให้โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนไป มีผลกระทบต่อครอบครัวเลี้ยงดูเด็กของครอบครัว บิดามารดามีเวลาให้ความรักความเอาใจใส่ต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการส่งเสริมการเจริญงอกงามทางอารมณ์ของเด็กน้อยลง ประกอบกับมีสิ่งกระตุ้นเด็กมากขึ้น ส่งผลให้เด็กวัยนี้ปรับตัว เรียนรู้อารมณ์ตนเองและผู้อื่นได้น้อย มีผลต่อการรู้จักปรับใจปรับความต้องการของตนเอง และมีความมุ่งมั่นพยายามน้อย ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยนี้จึงอยู่ในระดับที่ควรพัฒนามากที่สุด อย่างไรก็ตามถ้าเด็กวัยนี้ได้รับการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์อาจจะดีขึ้นอยู่ในเกณฑ์ปกติได้¹⁹

เมื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยนี้พบว่าการศึกษาของบิดามารดามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 6-11 ปี อาจเนื่องจากครอบครัวที่บิดามารดามีการศึกษาสูงกว่ามีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กทางอารมณ์ของเด็ก และมีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบเอาใจใส่ ส่งเสริมเด็กเรียนรู้การจัดการทางอารมณ์ จึงสามารถช่วยเหลือบุตรในการควบคุมอารมณ์ได้ และสามารถเข้าใจตัวเองและผู้อื่นได้²⁰ และสอดคล้องกับการศึกษาของ คุณลา จิตตะยโสธร²⁰ ที่พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ซึ่งพบมากกว่าในบิดามารดาที่มีการศึกษาสูงกว่า

สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 6-11 ปี เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี มีความฉลาดทางอารมณ์ดีกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี อาจเป็นเพราะว่า ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพดี บิดามารดาแสดงบทบาทหน้าที่เหมาะสมเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก ช่วยให้เด็กมีความมุ่งมั่นพยายาม บิดามารดามีการแสดงออกทางอารมณ์และการตอบสนองทางอารมณ์สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก และสามารถถ่ายทอดความรู้สึกได้อย่างเหมาะสม ช่วยให้เด็กรู้จักปรับใจและปรับความต้องการของตนเองได้¹⁰⁻¹¹

การสื่อสารในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 6-11 ปี ครอบครัวที่มีการสื่อสารในครอบครัวดีเด็กมีความฉลาดทางอารมณ์ดีกว่า อาจเนื่องจากว่าสมาชิกในครอบครัวมีการแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการปรึกษาหารือเกี่ยวกับการแก้ปัญหา และบิดามารดามีการสะท้อนพฤติกรรมการแสดงออกของบุตร เป็นการหล่อหลอมพฤติกรรมของบุตร ช่วยให้เด็กเรียนรู้การแก้ปัญหา รู้จักตนเอง และช่วยให้ปรับตัวต่อปัญหาได้⁸

ความเครียดของการเป็นบิดา/มารดามีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 6-11 ปี สามารถอธิบายได้ว่า ครอบครัวที่บิดามารดามีความเครียดสูง มีภาวะตึงเครียดในการแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดา มีปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับบุตร หรือมีความยุ่งยากในการเลี้ยงดูบุตร อาจส่งผลต่อการดูแลอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ไม่ดี¹² เด็กอาจเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เป็นผลมาจากภาวะกดดัน ความเครียดของการเป็นบิดา/มารดา เช่น การแสดงอารมณ์ทางลบต่อเด็ก การดูดำดูร้ายหรืออาจลงโทษเด็กโดยไร้เหตุผล หรือมีพฤติกรรมที่ควบคุมเด็ก

มากจนเกินไปโดยไม่สนใจที่จะตอบสนองความต้องการ และส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ของเด็ก จึงทำให้เด็กขาดความสุข ซึ่งมีผลในทางลบต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กด้วย

สรุป

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัย 6-11 ปี มีแนวโน้มลดลง และสามารถยืนยันผลการศึกษาที่ผ่านมาได้ และยังพบว่าปัจจัยด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยนี้

ข้อเสนอแนะ

1. พยาบาลและบุคลากรทางการแพทย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กและครอบครัว ควรให้ความสนใจและการให้ความรู้ในเรื่องปัจจัยด้านครอบครัวที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก และการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ รวมทั้งการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก สัมพันธภาพในครอบครัว และการสื่อสารในครอบครัว

2. พยาบาลและบุคลากรทางการแพทย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการให้ความรู้ในการลดความเครียดของการเป็นบิดา/มารดา การส่งเสริม และสนับสนุนให้บิดา/มารดา มีการปรับตัวและแสดงบทบาทหน้าที่ของการเป็นบิดา/มารดา ได้อย่างเหมาะสมและมีความสุขในการเลี้ยงดูบุตร

3. ควรมีการศึกษาระยะยาวเพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงความฉลาดทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของเด็กตั้งแต่อายุ 6-11 ปี และควรรศึกษารูปแบบการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก นอกจากนี้ อาจจะศึกษาถึงความฉลาดทางอารมณ์ของบิดา/มารดา ร่วมด้วย ซึ่งอาจมีประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสภาวิจัยแห่งชาติที่ให้การสนับสนุนงบประมาณวิจัยนี้ผ่านมหาวิทยาลัยบูรพา เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่ให้ความสะดวกในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล และผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดามารดาในกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล รวมถึงผู้ช่วยวิจัยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูลด้วย

เอกสารอ้างอิง

1. Department of Mental Health, Ministry of Public Health. Research report on the development of emotional quotient scale for children aged 3-5 and 6-11. Bangkok: Veteran Printing Office; 2002. (in Thai).
2. Berk LE. Child development. 6th ed. Boston: Ablongman; 2003.
3. Department of Health Ministry of Public Health. Strategic plan for development of child and adolescent health. Nonthaburi: Ministry of Public Health; 2011. (in Thai).
4. Ministry of Public Health. Strategy, indicators, and data collection guideline 2014. Nonthaburi: Bureau of Policy and Strategy Ministry of Public Health; 2015. (in Thai).
5. Sahamethapat N. Thai children. The 1st Mental Health and Psychiatric Academic Conference and The 9th Cognitive Development Academic Conference; 26th – 27th June 2012; Thailand. (in Thai).
6. Sungpalipanth C. Emotional quotient of school age children in Chiang Mai province [Thesis]. Chiang Mai: Chiang Mai University; 2005. (in Thai).

7. Department of Mental Health, Ministry of Public Health. 10 years: Thai students IQ decline [Internet]. 2012 [cited 2012 Jun 27]; Available from: <http://www.ryt9.com/s/tpd/1432830>. (in Thai).
8. Kongim S, Ruengtrakul U. A causal model of students' spiritual intelligence with emotional intelligence as a mediated variable. *An Online Journal of Education*. 2012;7:2106-20. (in Thai).
9. Ruchiwit M, Srivichai S. Selected factors and study of health status of students in Thammasat elementary school. *Journal of Mental Health of Thailand*. 2004;12:25-34. (in Thai).
10. Punnitamai V. Emotional intelligence: Indicators for success in life. Bangkok: Expernet; 1999. (in Thai).
11. Laksamee C. Factors associated with emotional intelligence among grade 10-12 students, Phrakhanong Withayalai [Independent Study]. Bangkok: Srinakharinwirot University; 2002. (in Thai).
12. Wacharasin C, Thienpichet S, Deoisres W. Predicting maternal stress of mothers having children aged 0-3 years. *The public Health Journal of Burapha University*, 2011;6:32-41. (in Thai).
13. Crandall RC. Gerontology: A behavioral science approach. Massachusetts: Addison-Wesley Company; 1980.
14. Galvin KM, Braithwaite DO, Bylund CL. Family communication: Cohesion and change. 8th ed. New York: Pearson Education Inc; 2012.
15. Kaewluong K, Wacharasin C. The effect of self-help group on childcare behaviors and maternal stress in Thalassemic children's mothers. *Journal of Faculty of Nursing, Burapha University*, 2004;12:60-73. (in Thai).
16. Abidin RR. Parenting stress index: Professional manual. 3rd ed. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources; 1995.
17. Department of Mental Health, Ministry of Public Health. Emotional quotient scale [Internet]. 2003 [cited 2003 Jun 20]; Available from: <http://www.mhtech.dmh.go.th/ver6/book/MD00000203%20-%20file.pdf> (in Thai).
18. Himpant C. Emotional quotient among grade 5-6 students Baan Maepung School, Primary Educational Service Area 2, Chiangrai [Internet]. 2013. [cited 2013 Oct 29]; Available from: http://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=107052&bcat_id=12. (in Thai).
19. Khamwong W, Plangpongpan S. Study on emotional quotient of the first year nursing students of Boromarajonani College of Nursing, Changwat Nonthaburi. *Journal of Health Science*, 2010;4:1-8. (in Thai).
20. Chitayasothorn D. Diana Baumrind's parenting styles. *Academic Journal University of the Thai Chamber of Commerce*. 2009;29:173-87. (in Thai).